Proovide vastuvõtu kord ja nõuded proovidele

1 Üldist

1.1 Käesolev dokument käsitleb täpsemalt proovide vastuvõttu ja nõudeid proovidele.

1.2 Proovide registreerimine on toodud Dok 17.

1.3 Proovi vastuvõtust võib keelduda kui proov on:
- nõutud kogusest väiksem (proovide kogused on toodud punktis 2) – vajadusel proov kaalutakse proovide vastuvõtja poolt;
- pakend on avanenud – võib toimuda ristsaastumine;
- pakend on katki;
- pakend on tugevalt määrdunud;
- proove ei ole võimalik identifitseerida;
- järelevalveasutuste proovi plomm või turvakleebis on rikutud.

1.4 Laborisse saabunud proovil peab olema kaasas tellimisleht – paberil või saadetud elektrooniliselt. Kui proov on jõudnud METK proovide vastuvõttu ilma tellimisleheta, säilitatakse proov maksimaalselt 2 nädalat ning seejärel hävitatakse. Kiiresti rikneva proovi võib hävitada varem.

1.5 Kõikide proovi vastuvõtul tekkinud küsimuste/probleemidega pöördutakse vastava valdkonna juhataja, juhataja asetäitja või kvaliteedispetsialisti poole ja küsimused lahendatakse enne proovi registreerimist.

1.6 **KIIRED** proovid registreeritakse eelisjärjekorras – märkus tellimislehel. Need proovid viiakse ka koheselt laborisse. Seejärel registreeritakse kõik ülejäänud proovid. Kui proovide vastuvõttu saabub info võimalike kiirete proovide kohta järgmiseks päevaks, edastatakse see eelinfo ka laborisse.

1.7 Proovide laborisse saatmise järjekord kui proov analüüsitakse mitmes labori valdkonnas:
- kõik mikrobioloogiliste analüüsidega proovid – taimetervise ja mikrobioloogia valdkond;
- teraviljaproovid – teravilja ja sööda valdkond;
- siloproovid – teravilja ja sööda valdkond;
- mullaproovid – agrokeemia valdkond;
- väetiseproovid – agrokeemia valdkond.

1.8 Kui proovi analüüsitakse mitmes valdkonnas, siis proovi saanud labori valdkond vastutab osaproovi või eeltöödeldud proovi jõudmise eest teise valdkonda.

1.9 Proovi vastuvõtus ei avata, välja arvatud juhul, kui see on vajalik proovi identifitseerimiseks.

1.10 Võrdluskatsete proove (FAPAS, EURL, ISTA, GAFTA jt) ei avata ega registreerita algselt proovide vastuvõtus. Registreerimine toimub labori valdkonna poolt esitatavate andmete põhjal.

1.11 Proovid viiakse iga labori valdkonna poolt etteantud ruumi või külmikusse/sügavkülmikusse.

2 Nõuded proovidele

2.1 Proovide pakend peab olema laborisse jõudmisel kahjustamata.

2.2 Analüüside tellimisleht või prooviga kaasnev kirjalik materjal ei tohi olla prooviga vahetus kokkupuutes.

2.3 Kui proovidest tellitakse kvaliteedinäitajatele lisaks mikrobioloogilisi analüüse, on proovi kogus 2 korda suurem.

2.4 Mulla-, väetise ja turbaproovide minimaalsed kogused

- muld	0,5 kg
- turvas ja kasvusubstraat	1 l

- tahked mineraalväetised 0,5 kg
- tahke orgaaniline väetis 0,5 kg
- vedelväetised 0,3 – 1 l
- ammooniumnitraatväetis 1 kg
- järelevalveasutuste poolt toodud sööda proovide kogus (elementide analüüsiks) peab olema vähemalt 0,5 kg;
- eraklientide poolt toodud proovide kogus (elementide sisalduse määramiseks söödast, toidust, tuhast jne) on 0,1 – 1 kg olenevalt maatriksist;
- jälgelementide analüüsimiseks esitatud proove tuleb hoida toatemperatuuril ja kuivas kohas;

2.5 Sööda- ja teraviljaproovide minimaalsed kogused

- teravilja ja teraviljatoodete proovid (järelevalve asutuste poolt) 2,0 kg
- teravili, sellises konditsioonis, millisena vili läheb kasutusele 1,5 kg
- õlitaimede seemned 1,0 kg
- liblikõieliste seemned 1,0 kg
- söödaproovid 0,5 kg
- rohusöödad ja silod 1,0 – 1,5 kg
- taimsed proovid teadlastelt – proovi suurus kooskõlastatakse eraldi.
- eraklientide poolt toodud proovide suurus on 1 kg.

Kui proov tuuakse otse põllult mingi näitaja kontrollimiseks, siis labor proovi ei puhasta.

2.6 Nõuded seemneproovidele

- PTA proovid peavad olema varustatud seemneproovi etiketiga ning suletud turvakleebisega, seemneproovi etiketi ja tellimuse andmed peavad olema ühesugused;
- proovide suurused peavad vastama ISTA Reeglites nõutud kogusele;
- selles nimekirjas puuduvate liikide proovide suurused leitakse ISTA reeglitest või küsitakse laborist:
- kallite seemnete puhul võib olla proovi suurus ka väiksem – lepitakse laboriga eelnevalt kokku.

Proovide suurused erakliendi proovidele:

- teravili 1000 g
- hernes, põlduba 1000 g
- raps 100 g
- ida-kitsehernes 200 g
- punane ristik 50 g
- roosa ja valge ristik 20 g
- valge mesikas 50 g
- harilik aruhein 50 g
- punane aruhein 30 g
- karjamaa raihein 60 g

2.7 Nõuded taimetervise ja mikrobioloogiliste analüüside proovidele

Analüüsi tellimisleht või prooviga kaasnev kirjalik materjal ei tohi olla prooviga vahetus kokkupuutes.

2.7.1 Nõutav proovi kogus taimehaiguste määramiseks

Proovi nimetus	Proovist teostatav analüüs	Proovi iseloomustus	Proovi nõutav kogus
Taimeosad lehed, rohtsed või puitunud oksa- ja varreosad	Mükoloogiline, bakterioloogiline või viroloogiline analüüs	**Üldiselt** – taimede osad **Lehed –** erinevates haigusstaadiumites lehed, üldjuhul mitte täielikult surnud lehed	vähemalt 10 või enam taimeosa 15 – 20 lehte
		Rohtsed võrsetipud või puitunud oksa- ja varreosad (läbimõõt 1,0 – 2,0 cm) - lõigatud pikkusega 10 – 15 cm. Proov peab olema lõigatud selliselt, et kahjustusega osa kõrvale on jäänud mõni cm kahjustumata kudet. **Viljapuu-bakterpõletiku** (*Erwinia amylovora*) kahtlus – lõigatud 10 – 15 cm pikkused võrsetipud. **Viljapuu-bakterpõletiku (***Erwinia amylovora*) monitooring - lõigatud 10 – 15 cm pikkused võrsetipud. ***Xylella fastidiosa* –** sama taimeliigi taimeosadest (sümptomitega või ilma) või sümptomiteta taimedelt, lehed on sama taimeliigi erinevatelt taimedelt	vähemalt 10 oksa Minimaalselt 30 võrsetippu, sümptomitega proovi puhul 5-30 võrsetippu Minimaalselt 30 võrsetippu 5 – 25 taimeosa kuni 200 lehte
Terved taimed rohttaimed (nt maasika-, dekoratiivtaimed, sibulatega taimed), puittaimed	Mükoloogiline, entomoloogiline ja (või) nematoloogiline analüüs	Väljakaevatud taime juureosa ümber on pandud kummiga fikseeritud kilekott, et vältida lehtede määrdumist. Kaetud juurtega taim pannakse teise kilekotti ja suletakse uuesti, et kogu analüüsitav materjal oleks säilinud analüüsi teostamiseni.	5 rohttaime, sibulate ja mugulatega taimi vähemalt 10, puittaimi 3
Lillesibulad või muud varreteisendid ja viljad	Mükoloogiline, entomoloogiline ja (või) nematoloogiline analüüs	Lillesibulad või muud varreteisendid - ohtlike taimenematoodide haigustunnustega taimeosad, nende puudumisel on partii kohta võetud keskmine proov väliselt tervest taimsest materjalist . Köögiviljad - Nematoodikahjustustega köögiviljad või väliselt tervetest köögiviljadest võetud keskmine proov. Kiduussi määramiseks toodud köögiviljad **ei tohi olla pestud** Viljad - haigustunnustega viljad.	10 lillesibulat, muud varreteisendit, vilja või köögivilja Kiduussi määramiseks vähemalt 100 köögivilja
Seemned (nt tomat, paprika)	Viroloogiline (viirused ja viroidid)		Miinimum 3000 seemet

2.7.2 Nõutav proovi kogus taimekahjurite määramiseks(sh putukaproovid)

Proovi nimetus	**Nõutavad proovikogused ja ettevalmistamised**
Kontrollproovid taimekahjurite määramiseks	Üldiselt – 5 kuni 10 kahjurit proovi kohta. Arvuline miinimumnõue ei kehti piiril avastatud kahjurite kohta.
Elusad valmikud ja nukud	Kogutud katseklaasi või purki. Katseklaas peab olema kuiv, et vältida kahjurite lagunemist. Lendavad või hüppavad kahjurid – kogutud kindlalt suletud katseklaasi või purki, mis on pakendatud kilekotti..
Õrnad või kõva koorikuga või surnud putukad liblikad, koid, põrnikad	Asetatud katseklaasi kihiti pehme paberiga.
Pehme kehaga vastsed röövikud, ebaröövikud, vaglad, tõugud	Elusalt laborisse saatmine: Vastsed saadetakse koos peremeestaime osaga või substraadiga kilekotti pandud suletud anumas.
Liimpüünised katmikalal esinevad kahjurid (karilased, ripslased, kaevandikärbsed)	Liimpüünisel peab olema vähemalt 5 kahjurit. Proovile võib lisada ka kahjustatud taimeosi ja erinevas arengujärgus kahjustajaid kahjurite määramise lihtsustamiseks.
Taimne materjal kahjuri kahjustusega kahjustatud taimeosad (nt. imemis- või söömajälgede, pahkade, kaevanditega)	Kui kahjustatud taimel ei ole võimalik märgata kahjurit, tuleb terve taim pakendada kilekotti vastavalt eelpool kirjeldatud pakendamisjuhisele, vältides mulla sattumist taime maapealsele osale.

2.7.3 Nõutavad proovide kogused mulla- ja turbaproovidele

- kartuli kiduussi määramiseks mullaproovi suurus on 400 ml, turbaproovi suurus on 1 l. kartulivähi määramiseks on mullaproovi või turbaproovi suurus 500 ml.
- umbrohuseemnete määramiseks on proovi suurus 1 l.
- turbaproovi suurus, millest on vaja määrata erinevaid kahjustajaid (nt kartulivähk, vabalt elavad nematoodid, tsüstnematoodid jne), on 2 l.
- mullaproovi suurus, millest on vaja määrata erinevaid kahjustajaid, on 1 l.

2.7.4 Nõutavad kogused mugulaproovidele

- ohtlike taimekahjustajate, kartuli-ringmädaniku ja pruun-baktermädaniku 200 mugulat. Viirushaiguste määramiseks mugulaproovi suurus on 130 mugulat. Kartuli kiduussi määramiseks on mugulaproovi suurus 100 mugulat. Osade problemaatiliste sortide puhul võib Labor eelnevalt kokkuleppeliselt kliendiga lisaks paluda saata veel kümmekond mugulat.

2.7.5 Nõutavad kogused puiduproovidele

- männi-laguussi (*Bursaphelenchus xylophilus*) määramiseks saadetakse laborisse üks proov minimaalse kaaluga 150 grammi okaspuu puidulaaste, kooretükke ei tohi proovis esineda. Koore analüüsimiseks tuleb see pakendada eraldi kilekotti.

2.7.6 Mikrobioloogilisteks analüüsideks esitatavad proovid

- proovide minimaalsed kogused: teravili, teraviljatooted, söödaproovid, siloproovid, mullaproovid jne 200-500 g.
- võõriste, kivide ja osiste suuruse määramisel proovi kogus valitakse vastavalt osakeste suurusele: kuni 100 mm osakesed – 7,5 l proovi, kuni 40 mm – 3 l, kuni 25 mm – 1,5 l, kuni 12 mm – 1 l proovi.